

در آیات و آیات
کاربری

www.ketab.ir

صرف کاربردی در آیات و روایات

داود فائزی نسب
مرکز تدوین متن و منابع علمی
حوزه های علمی

ناشر: انتشارات مرکز مدیریت حوزه های علمی
چاپ اول / ۱۴۰۲
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
رده بندی کنگره: PJ613
رده بندی دیویی: ۴۹۴/۷۵
شماره کتاب شناسی: ۹۳۹۴۳۵۲

همه حقوق محفوظ است.
دفتر تدوین متن درسی حوزه های علمی:
۹۷۸-۶۲۲-۳۵۸

انتشارات: ۰۲۵-۳۷۷۳۵۵۴۷
مؤسسه انتشارات حوزه های علمی:
تلفن تماس: ۰۲۵-۳۷۷۳۵۵۴۷
نشانی فروشگاه اینترنتی
www.NashreHowzeh.ismc.ir
نشر حوزه در آریا و اینستاگرام
@Nashre_Howzeh

مرکز تدوین متن و منابع علمی
حوزه های علمی

www.ketab.ir

صاحب نظران، استادان و طلاب ارجمند می توانند نقد های سازنده و پیشنهادهای خود درباره متن درسی حوزه را از طریق پایگاه و پیشنهاد های خود در باره متن درسی حوزه را از طریق شماره تماس انتشارات: ۰۲۵-۳۷۷۳۵۵۴۷ بیان فرمایند.
شماره تماس مرکز تدوین متن و منابع درسی: ۰۲۵-۳۷۷۳۵۵۴۷

وبگاه انتشارات
www.nashrehowzeh.ir

مقدمه مرکز

پژوهش روش‌مند در نصوص دینی و متون علمی اصیل که به طور معمول به زبان عربی نوشته شده‌اند منوط به یادگیری فنون ادبی و به ویژه دانش‌های صرف، نحو، لغت و بلاغت است. این فنون و دانش‌ها از روزگاران پیشین به دست ادیبانی چیره‌دست در کتاب‌های مختلفی تدوین شده و بدیهی است که در اثر گذشت زمان و افزایش تجربیات در معرض تکامل و دستخوش تغییرات روشی و محتوایی قرار گیرد. از این رو تولید آثار متقن علمی که از روش یاددهی مناسبی برخوردار باشد و هم چنین مطالب دستوری را متناسب با توان علمی فراگیران کاربردی نماید از ضرورت‌های اجتناب ناپذیر نهادهای علمی و آموزشی در عرصه متون درسی است.

مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه با توجه به نکات فوق، تولید محتوای درسی، کمک‌درسی و راهنمای تدریس در حوزه علوم اسلامی و همچنین بازبینی و اصلاح متون درسی تدوین شده بر اساس ارزیابی‌های انجام‌شده را رسالت مهم خویش قرار داده است و از بدو تأسیس تاکنون، گام‌هایی را برای اصلاح و به‌روزرسانی و متوازن ساختن متون آموزشی بر اساس معیارهای علمی و متناسب با مقتضیات آموزشی طلاب برداشته است. رسیدن به این آرمان با بهره‌گیری از همه ظرفیت‌ها مانند مشاوران، گروه‌های علمی، همکاران و منتقدان، نظارت و ارزیابی مستمر و دریافت بازخورد از برنامه‌های انجام‌شده و فرهنگ‌سازی در جهت ایجاد تلقی صحیح از فرایند تدوین متون آموزشی امکان‌پذیر خواهد بود.

بر این اساس کتاب «صرف کاربردی در آیات و روایات» پس از بازبینی و ارزیابی علمی و اعمال اصلاحات، تنظیم و در قالبی جدید منتشر شده است. ماموریت این کتاب «افزایش دانش و مهارت‌های صرفی» طلاب سطوح اولیه حوزه‌های علمیه و

علاقه‌مندان غیر حوزوی این عرصه دانشی است. این کتاب به زبان فارسی و متناسب با مرحله آموزشی شناخت، طراحی و تولید شده است.

از جمله ویژگی‌های کتاب حاضر می‌توان موارد زیر را برشمرد:

اتقان علمی، کامل بودن مباحث، پرهیز از مطالب غیر مربوط، کاربردی کردن مباحث صرفی، استفاده بجا و مناسب از عناصر تکنولوژی آموزشی، طرح موضوعات تحقیقی و ایجاد شوق برای تعمیق دانسته‌های صرفی، ذکر نمونه‌ها و مثال‌های قرآنی و ایجاد زمینه‌های تفکر و تعمق علمی.

مرکز تدوین متون و منابع درسی بر خود لازم می‌داند تا از تلاش‌های ارزشمند استاد بزرگوار جناب حجت الاسلام داود فائزی نسب که از اساتید برجسته صرف حوزه علمیه قم است همچنین اعضای محترم گروه علمی صرف مرکز تدوین، ارزیابان و اساتیدی که ما را در بهینه‌سازی این اثر راهنمایی نمودند تقدیر و تشکر نماید. امید است این اثر در ارتقای سطح علمی طلاب و دانش‌پژوهان مفید بوده و مورد رضایت و قبول حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه قرار گیرد.

بدیهی است نقد عالمانه صاحبان رأی و اساتید گرانقدر برای ما فرصتی مغتنم است تا در اصلاح و تکمیل این مجموعه قدم‌های بعدی را برداریم. لذا امیدواریم دیدگاه‌های اصلاحی و تکمیلی خود را از طریق پایگاه www.Dtadvin.ir با ما در میان گذارید.

مرکز تدوین متون و منابع درسی حوزه‌های علمیه

تأیستان ۱۴۰۲

فهرست مطالب

مقدمه مؤلف.....	۹	درس سوم: معلوم و مجهول.....	۳۵
درس اول: موضوع شناسی علم صرف.....	۱۱	کاربرد نفس در موارد اتحاد فاعل و ضمیر	
«کلمه» در علم صرف و لغت.....	۱۱	مفعولی.....	۳۷
مفهوم ماده و هیأت در کلمه عربی.....	۱۱	اشباع در ضمیر جمع مذکر.....	۳۷
تغییرات ساختاری و تغییرات لفظی.....	۱۳	نون وقایه.....	۳۸
عناوین تغییرات لفظی.....	۱۴	شیوه مجهول کردن فعل متعدی به نفسه.....	۳۹
۱. ابدال.....	۱۴	شیوه مجهول کردن فعل لازم.....	۳۹
۲. اعلال.....	۱۵	شیوه ترجمه مجهول متعدی به حرف جر.....	۳۹
۳. قلب.....	۱۵	احکام استعمال «نفس» قبل از ضماير	
۴. قلب مکانی.....	۱۶	مفعولی.....	۴۰
۵. نقل.....	۱۷	درس چهارم: مضاعف و ادغام.....	۴۳
۶. تخفیف همزه.....	۱۷	ادغام جوازی مضاعف در قرآن کریم.....	۴۵
۷. ادغام.....	۱۸	درس پنجم: همزه و تخفیف همزه.....	۴۷
۸. تعویض.....	۱۸	حذف طاء و وصل.....	۴۹
۹. حذف.....	۱۸	حذف و ابقای همزه وصل بعد از همزه	
روش بیان وزن در کتاب‌های ادبی.....	۱۹	استفهام.....	۵۰
درس دوم: لازم و متعدی.....	۲۳	درس ششم: اعلال مثال.....	۵۳
علائم فعل متعدی و لازم.....	۲۵	ابدال واو به تاء در کلمه معتل الفاء.....	۵۵
متعدی شدن فعل لازم.....	۲۶	ابدال واو به همزه در «مثال».....	۵۶
لازم شدن فعل متعدی.....	۲۶	درس هفتم: اعلال اجوف.....	۵۹
متعدی یا لازم شدن فعل از طریق تضمین.....	۲۶	دو وجهی بودن فعل «مات».....	۶۱
تعدیه عام و خاص.....	۲۷	درس هشتم: اعلال ناقص.....	۶۳
علائم معنایی و ساختاری فعل لازم.....	۳۰	حذف یاء از کلمه ناقص.....	۶۵
افعال دو وجهی.....	۳۱	معنای خاص «أَرَايْتُكَ» و امثال آن.....	۶۷
نکات دیگری در مورد تضمین.....	۳۲		

درس نهم: اعلال لفیف ۷۱	درس شانزدهم: صفت مشبیه ۱۱۷
قلب واو به یاء در اسم معتل الّلام ۷۳	اوزان صفت مشبیه ۱۱۹
درس دهم: ابواب مزید (۱) ۷۷	درس هفدهم: اسم مبالغه ۱۲۳
مبدأ اشتقاق افعال مزید ۷۹	انواع اسم مبالغه ۱۲۵
درس یازدهم: ابواب مزید (۲) ۸۳	اوزان اسم مبالغه ۱۲۶
تبعیت اعلال مضارع، امر و مصدر از اعلال ماضی ۸۵	برخی اسلوب‌های مبالغه ۱۲۹
روش بیان وزن در ابواب افتعال، تفعّل و تفاعل ۸۵	درس هجدهم: اسم تفضیل ۱۳۳
درس دوازدهم: ابواب مزید (۳) ۸۹	استعمال اسم تفضیل در مورد خداوند ۱۳۵
بررسی افعال قرآنی «اَقْتَدَ»، «لَمْ يَكْتَسِبْ»، «أَرْجِهْ» و «يَتَّقْ» ۹۱	استعمالات خیر و شر ۱۳۵
درس سیزدهم: معانی ابواب مزید ۹۲	درس نوزدهم: اسم مکان، اسم زمان و اسم آلت ۱۳۷
فایده و جایگاه بحث معانی ابواب در صرف ۹۲	اشتراک وزن اسم زمان و مکان با مصدر میمی ۱۳۹
اختلاف تعبیر کتاب‌ها در بیان معانی ابواب مزید ۹۸	در ثلاثی مجرد ۱۳۹
معنای اغناء ۹۸	وزن اسم زمان و مکان در غیر ثلاثی مجرد ۱۳۹
درس چهاردهم: مصدر ۱۰۱	وزن سماعی «مُفْعَال» ۱۴۰
مصدر بر وزن «فَاعِلَة» ۱۰۳	بررسی کلمه «مَكَانَة» ۱۴۰
تفاوت معنا در مصادر اصلی یک فعل ... ۱۰۳	درس بیستم: افعال صرفی سوره مبارکه منافقون ۱۴۳
درس پانزدهم: اسم فاعل و اسم مفعول ... ۱۰۷	منابع و مأخذ ۱۴۶
معنای مشتق و جامد ۱۰۹	مأخذشناسی ۱۴۹
اشتراک وزن اسم فاعل با اسم جامد ۱۱۰	
تشابه لفظی اسم فاعل و اسم مفعول ۱۱۱	
اوزان جمع مکتسر اسم فاعل ۱۱۴	